

праці. (Полтава, 25–26 квітня 2019 р.). Полтава : ПНПУ, 2019. С. 467-469. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/14727>

2. Навчальна програма «Трудове навчання», 5–9 класи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>

3. Приходченко К. І., Горпинченко Г. В. Практичні заходи зі збереження життя та здоров'я учнів під час освітнього трудового процесу. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. № 4 (13). 2012. С. 43–46.

ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ПРОМИСЛІВ

Кравець Ольга Антонівна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Анотація. У статті розглянуто питання ролі учителя трудового навчання в формуванні понять безпеки праці, охорони життєдіяльності серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Висвітлюються особливості дотримання правил техніки безпеки у ході вивчення Українських народних промислів.

Ключові слова: *трудове навчання, правила техніки безпеки, охорона праці, українські народні промисли.*

Кожна із дисциплін шкільної програми має свої особливості викладання та подачі інформації. Уроки трудового навчання, під час яких виконуються практичні завдання з ручної обробки матеріалів, потребують особливої уваги до обладнання робочого місця та техніки безпеки під час перебування у майстернях.

Учитель, при вивченні учнями Українських народних промислів, повинен пам'ятати, що діти шкільного віку не мають достатнього досвіду користування знаряддями праці, вони лише починають системно ознайомлюватись і вивчати правила безпеки життєдіяльності, зокрема, правила безпечної поведінки з матеріалами та відповідними інструментами.

Окрім того, на уроках трудового навчання учні не лише вивчають теоретичний матеріал, а й виконують, здебільшого, практичні роботи, користуються різними інструментами та матеріалами, неправильне поводження з якими може стати причиною травмування та зашкодити їхньому здоров'ю. Тому дуже важливо, щоб педагоги самі знали і дотримувалися правил безпеки, навчали цього учнів під час уроків трудового навчання.

Проведення інструктажів є обов'язковим елементом практичного використання безпеки життєдіяльності на уроках трудового навчання.

За характером і часом проведення інструктажі з питань охорони праці поділяються на вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий [2].

На уроках трудового навчання, учителям необхідно вивчати і запроваджувати з дітьми кращі зразки народної творчості, літературу, присвячену питанням збереження і поліпшення духовного та фізичного здоров'я. Тому що, вони сприяють корекції здоров'я або профілактиці захворювань дітей, знімають м'язову втому і раціональні щодо витрат часу [4].

Процес роботи над усіма проектами у кожному класі має свої технологічні особливості, оскільки учні працюють з різними конструкційними матеріалами. Проекти виконуються з урахуванням уже засвоєних технологій і відповідних знань, умінь і навичок, набутих учнями у попередніх класах. Технології викладено у вигляді переліку процесів обробки різних матеріалів, з якого учитель і учні спільно обирають найбільш доцільні для виготовлення проєктованого виробу [5]. Невід'ємною частиною культури народів України є народні художні промисли, які увібрали в себе риси, притаманні окремим етнографічним регіонам країни. В окремих населених пунктах існували школи традиційного народного

мистецтва, що уможливило його збереження для наступних поколінь. Завданням держави є усебічна підтримка народних майстрів, підготовка молодого покоління умільців для продовження ремісничої справи. З народних промислів в Україні всевітньо відомі ті, що пов'язані з оздобленням тканин (зокрема художня вишивка), з оздобленням приміщень (килимарство, декоративний розпис), з обробкою різних матеріалів (гончарство, ковальство, різьблення по дереву, художнє плетіння), духовні ремесла (виготовлення іграшок, зокрема ляльок-мотанок, писанкарство, народний іконопис) [1].

Відповідно до Закону України «Про охорону праці» затверджено Правила безпеки під час занять у навчальних і навчально-виробничих майстернях навчальних закладів системи загальної середньої освіти.

Трудове навчання в майстернях навчальних закладів проводиться відповідно до чинних навчальних програм, затверджених Міністерством освіти і науки України.

Важливо звернути особливу увагу, що згідно закону, площа робочого місця на одного учня має бути збільшена на 25-40% порівняно з нормою площі робочого місця дорослого робітника. Це пов'язано з особливостями педагогічного процесу і великою фізичною активністю учнів під час роботи.

На робочому місці заборонено застосовувати виключно місцеве освітлення. Штучне освітлення допускається загальне або комбіноване (загальне плюс місцеве).

Початкові роботи необхідно виконувати під наглядом майстра, інструктора виробничого навчання або вчителя, викладача [3].

Практичне використання безпеки життєдіяльності на уроках трудового навчання, маючи пріоритетне значення, можливе лише у комплексі заходів по збереженню життя та здоров'я усіх учасників навчально-виховного процесу.

Підготовка учнів до безпечної діяльності, і подальшого життя взагалі, неможлива без засвоєння знань з техніки безпеки та їх практичного застосування, які допоможуть ідентифікувати небезпеку, що наближається або виникла, проаналізувати її рівень, приймати адекватні рішення та свідомо діяти, щоб відвернути небезпеку або зменшити її шкідливий вплив, керуючись розумінням явищ, які лежать в основі будь якої надзвичайної ситуації [2].

Підсумовуючи, акцентуємо – робоче місце учня повинно бути організоване так, щоб запобігти будь-якому нещасному випадку. У цьому питанні надійним орієнтиром є забезпечення Правил безпеки під час занять у навчальних і навчально-виробничих майстернях навчальних закладів. Окрім цього, учитель має розуміти і пам'ятати про відсутність достатнього досвіду користування інструментом та іншими знаряддями праці у школярів.

Важливим є не лише проведення інструктажів з питань охорони праці, а й демонстрація учителем дотримання правил безпеки на власному прикладі, розвитку здоров'язбережувальних компетентностей і поліпшення духовного та фізичного здоров'я людини.

Список використаних джерел

1. History | Твоя електронна бібліотека. *Народні промисли*. URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/kobernik-geography-9-class-2017/35.php> (дата звернення: 19.04.2022).
2. Дебре О. С. Практичне використання безпеки життєдіяльності на уроках трудового навчання. *Безпека життя і діяльності людини: теорія та практика* : збірник наук. праць Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітнім Дням цивільної оборони та охорони праці, (Полтава, 23–24 квітня 2020 р.) / упоряд., і ред.: В. П. Титаренко, А. М. Хлопов. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. С. 94–98.
3. Про затвердження Правил безпеки під час занять у навчальних і навчально-виробничих майстернях навчальних закладів системи загальної середньої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.08.2007 N 730. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-07#Text> (дата звернення: 19.04.2022).

4. Рись О. О. Формування здоров'язбережувальної компетентності на уроках трудового навчання. *Безпека життя і діяльності людини: теорія та практика* : збірник наук. праць Всеук. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітньому Дню цивільної оборони та Всесвітньому Дню охорони праці. (Полтава, 25–26 квітня 2019 р.) / упоряд., і ред.: В. П. Титаренко, А. М. Хлопов. Полтава : ПНПУ, 2019. С. 73–74.

5. Тараненко А. А. Формування в учнів умінь дотримання правил безпечної праці під час роботи з різними конструкційними матеріалами. *Безпека життя і діяльності людини: теорія та практика* : збірник наук. праць Всеук. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітньому Дню цивільної оборони та Всесвітньому Дню охорони праці. (Полтава, 25–26 квітня 2019 р.) / упоряд., і ред.: В. П. Титаренко, А. М. Хлопов. Полтава : ПНПУ, 2019. С. 496–499.

БАЗОВІ ПІДХОДИ ДО ПОБУДОВИ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ В СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ

*Кружилко Олег Євгенович, Майстренко Володимир Володимирович, Володченкова
Наталія Валеріївна*

ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»

Полукаров Олексій Ігорович

Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського

Анотація. Одним з напрямів успішного впровадження європейських підходів до реалізації контрольно-наглядових і управлінських функцій Держпраці є комплексна модернізація системи інформаційно-аналітичного забезпечення її діяльності. Саме тому особливої актуальності набуло питання створення системи моніторингу у сфері охорони праці. Використання даних моніторингу може використовуватись як інформаційно-аналітична підтримка вирішення широкого класу завдань, зокрема – для зниження професійних ризиків.

Ключові слова: моніторинг, інформаційна система, охорона праці, професійний ризик.

Моніторинг у загальному розумінні є одним із найбільш розповсюджених видів науково-практичної діяльності, що передбачає проведення спеціально організованого спостереження, оцінювання й прогнозування розвитку об'єкта спостереження. Моніторинг у сфері охорони праці можна розглядати як спеціальну систему збору, обробки, збереження й розповсюдження інформації про стан показників, що характеризують охорону праці.

Актуальність створення системи моніторингу у сфері охорони праці зумовлена змінами у нормативно-законодавчій базі, зміною структури Держпраці та чисельності інспекторського складу, а також зміною підходів до організації державного нагляду, форм звітності й порядку їх заповнення та подання. Доцільність розробки вказаної системи зумовлена необхідністю комплексної модернізації інформаційно-аналітичного забезпечення сфери охорони праці та промислової безпеки. На сьогоднішній день у Держпраці (в центральному апараті, територіальних управліннях та інспекціях) функціонують інформаційні системи, призначені для автоматизованої обробки даних про показники наглядової діяльності, виробничого травматизму, обліку об'єктів підвищеної небезпеки, обліку порталних та баштових кранів, обліку суб'єктів та об'єктів господарювання, ведення реєстру дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки.

Вказані системи, які були розроблені понад десять років тому, в умовах сьогодення вже не відповідають сучасному рівню інформаційних технологій, не мають інформаційної